

Θεολογία γεγονότων

Τά πάντα μέσα στην Ἐκκλησία ἔχουν δογματικό καί ἀσκητικό χαρακτήρα, ἀφοῦ ἔχουν δημιουργηθῆ ἀπό ἀγίους Πατέρες, οἱ ὅποιοι εἶχαν ἐμπειρίες τῆς πνευματικῆς ζωῆς καί ὀδηγοῦν τούς πιστούς στην ἀπόκτηση προσωπικῆς ἐμπειρίας. Ὅταν δοῦμε τὴν Παράδοση ἔξω ἀπὸ τὴν Πεντηκοστή καί ἀπὸ ὅ,τι ὀδηγεῖ σέ αὐτήν, εἶναι μιά μηχανιστική πράξι καί σέ μερικές περιπτώσεις καί μιά δεισιδαιμονία.

Ἡ Ἱερά Παράδοση, κατὰ τὸν π. Ἰωάννη Ρωμανίδη, δέν εἶναι ἀπλῶς μιά μελέτη τῆς ἱστορίας, δέν εἶναι τὰ ἀρχαιολογικά μνημεῖα τοῦ παρελθόντος, ἀλλά εἶναι ἡ «μέθοδος» τῆς καθάρσεως, τοῦ φωτισμοῦ καί τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτό παραδίδεται καί μεταδίδεται ἀπὸ γενιά σέ γενιά. Ὅ,τι συντελεῖ στὸν φωτισμὸ τῶν πιστῶν εἶναι Παράδοση, ὅ,τι δέν ὀδηγεῖ σέ αὐτόν, δέν συνιστᾷ τὴν οὐσία τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως. Ἔτσι, ὑπάρχει ὁ πυρήνας τῆς Παραδόσεως καί τὸ δευτερεῦον στοιχεῖο τῆς Παραδόσεως. Πυρήνας τῆς Παραδόσεως εἶναι ὅ,τι ὀδηγεῖ ἀπὸ τὴν λογικὴ λατρεία σὴν νοερά λατρεία καί δευτερεῦον εἶναι τὰ ἐξωτερικά σχήματα.

Ἡ πορεία τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς καθάρσεως τῆς καρδιᾶς, τοῦ φωτισμοῦ τοῦ νοῦ γιὰ νά φθάσῃ σὴν θέωση εἶναι οἱ βαθμίδες τῆς πνευματικῆς θεραπείας τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτό ἡ Ὁρθόδοξη Παράδοση ἔχει καθαρὰ θεραπευτικὸ χαρακτήρα. Ἡ μετάδοση τῆς Ἀποστολικῆς Παραδόσεως εἶναι ἡ Παράδοση τῆς διαγνώσεως καί τῆς θεραπείας. Ἔτσι, τὸ κριτήριον τῆς Πατερικῆς Παραδόσεως εἶναι ἡ θεραπεία τοῦ ἀνθρώπου καί ἡ ἐπιτυχία τῆς θεραπείας, ἐνῶ ἡ αἴρεση ἐκδηλώνεται ἀπὸ τὸ ὅτι δέν θεραπεύει τὸν ἀνθρώπο. Οἱ φορεῖς αὐτῆς τῆς Παραδόσεως εἶναι οἱ θεοοῦμενοι.

Ὅπως ἡ ἱατρικὴ ἐπιστῆμη μεταδίδεται ἀπὸ ἱατροὺς σέ μαθητές, ἔτσι μεταδίδεται καί ἡ πνευματικὴ ἱατρικὴ ἐπιστῆμη στοὺς

μαθητές πού γίνονται φορεῖς τῆς ἴδιας μεθοδολογίας. Μέ αὐτήν τήν προοπτική ἔχουμε τήν κληρονόμηση τῆς Παραδόσεως. Οἱ Ἐπίσκοποι εἶναι οἱ ἐγγυητές αὐτῆς τῆς μεταδόσεως τῆς Παραδόσεως, γι' αὐτό καί ἀποτελοῦν τό κέντρο τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, τό κέντρο τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας καί τό κέντρο τῆς λατρευτικῆς, μυστηριακῆς καί ἀσκητικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού διατηροῦν αὐτήν τήν Παράδοση ζωντανή. Ἄν δέ ἐκλείψη αὐτή ἡ Παράδοση, τότε θά λησμονηθῇ ἡ Ὁρθοδοξία.

Παρά ταῦτα ὑπάρχουν Κληρικοί πού ἀγνοοῦν αὐτήν τήν Παράδοση τῆς θεραπείας καί ἀρκοῦνται στό νά ἀναπέμπουν διάφορες εὐχές. Θά ἦταν πολύ παράδοξο ἐάν κάποιος ἄνθρωπος χρειάζοταν ἐγχείρηση σέ ἓνα μέρος τοῦ σώματός του καί ὁ ἰατρός, ἀντί νά τόν χειρουργήσῃ, ἐπιδιδόταν νά τοῦ διαβάξῃ εὐχές ἐγχειρήσεως! Τό ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, ὅταν ἓνας Κληρικός ἀντί νά θεραπεύῃ τόν πνευματικά ἀσθενῆ ἄνθρωπο, τοῦ διαβάξῃ ἀπλῶς εὐχές. Βεβαίως, καί μέ τίς προσευχές ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ ἐνεργεῖ καί θεραπεύει τόν ἄνθρωπο μέ τήν δική του συνέργεια, ἀλλά καί ὁ Κληρικός πρέπει νά διαθέτῃ τίς κατάλληλες γνώσεις καί, κυρίως, προσωπική ἐμπειρία τῆς πνευματικῆς ζωῆς, προκειμένου νά δώσῃ στόν ἄνθρωπο τίς ἀπαραίτητες κατευθύνσεις γιά νά ἀπαλλαγῇ ἀπό τά πάθη.

Παρατηρεῖται ὅτι σέ πολλές περιπτώσεις ἐπικρατεῖ σήμερα ἡ συντήρηση μερικῶν ἐξωτερικῶν στοιχείων τῆς Παραδόσεως καί ὄχι ἡ κληρονόμηση τῆς οὐσίας τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως.

Παράδοση καί παραδόσεις

* * *

Ζοῦμε σέ μιᾶ ἐποχή στήν ὁποία κυριαρχεῖ ὁ δανεισμός, ὁ ἐπίσημος καί νόμιμος μέ τίς Τράπεζες καί κατά κάποιον τρόπο θεωρεῖται καί ἠθικός. Πολλοί παίρνουν δάνεια γιά νά ἀποκτή-

σουν σπίτι, νά σπουδάσουν τά παιδιά τους, νά κάνουν τίς διακοπές τους κλπ. Σέ μερικές περιπτώσεις, ὅπως τήν ἀπόκτηση οἰκίας, μπορεῖ κανεῖς νά πῆ ὅτι εἶναι ὠφέλιμος ὁ δανεισμός. Σέ αὐτές τίς περιπτώσεις μιὰ κοινωνία δίκαιη μπορεῖ νά ὠφελήση τούς μὴ ἔχοντες, χωρίς, βέβαια, νά χάσουν καί οἱ κατέχοντες. Ἡ ἐπιστήμη τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας μπορεῖ νά ἐξισοροπήσῃ τά πράγματα, ὥστε καί οἱ Τράπεζες νά ὠφελοῦνται μέ μέτρο, νόμιμα, ἀλλά καί οἱ μὴ ἔχοντες νά βοηθοῦνται νά ἀντιμετωπίζουν τά προβλήματα τῆς ζωῆς τους, χωρίς νά χάνουν τήν ἐλευθερία τους. Ἄν αὐτό λειτουργῇ μέ νόμιμο καί δίκαιο τρόπο, τότε μπορεῖ νά λειτουργήσῃ μέ τήν ἀρχή τῆς φιλαδελφίας.

Ὅμως, ὁ δανεισμός, ὅταν συνδέεται μέ τήν ἡδονή, τήν εὐδαιμονία, τήν καλοπέραση, τήν εὐμάρεια, τήν προσπάθεια γιά πλουτισμό κλπ, δέν μπορεῖ νά γίνῃ ἀποδεκτός. Πρέπει νά ἀντιμετωπίζουμε τό θέμα καί στά πάθη πού καλλιεργεῖ, καθὼς ἐπίσης καί στήν ὄλη νοοτροπία πού ἀναπτύσσει, ὅταν ὁ νοῦς μας εἶναι κολλημένος μόνον στά χρήματα καί τά κτήματα, καί δέν τόν ἀφήνουμε νά ἀσχολῆται καί μέ ἄλλα σοβαρότερα θέματα.

Πρέπει νά στιγματίζουμε καί νά καυτηριάσουμε τούς τοκογλύφους πού ἐκμεταλλεύονται τόν πόνο τῶν συνανθρώπων τους καί μένουν ἀσυγκίνητοι μπροστά στήν δυστυχία τους. Οἱ χαρακτηρισμοί τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν γιά αὐτούς εἶναι πολύ βαρεῖς, ὅπως τό εἶδαμε προηγουμένως. Στίς περιπτώσεις αὐτές, ὅσοι ἔχουν χρήματα πρέπει νά ἀσκοῦν φιλανθρωπία καί νά δίνουν ἄτοκο δανεισμό σέ αὐτούς πού χρειάζονται χρήματα γιά νά ἀντιμετωπίσουν τίς δυσκολίες τῆς ζωῆς.

Ἐπίσης, στά σύγχρονα δεδομένα ἡ ἀποταμίευση τῶν χρημάτων στίς Τράπεζες θεωρεῖται κάτι τό ἀπαραίτητο καί ὁ τόκος δίκαιος καί νόμιμος. Δέν μπορεῖ κανεῖς νά ἀρνηθῇ μιὰ τέτοια λελογισμένη δυνατότητα, ἰδίως γιά τούς οἰκογενειάρχες, ἀλλά τό κρίσιμο θέμα εἶναι ὅτι ἡ ἀποταμίευση, ὅταν ἐντάσσεται μέσα στήν προοπτική τοῦ πάθους τῆς φιλοκτημοσύνης καί τῆς φιλαρ-

γυρίας, και μάλιστα όταν αναστέλλεται ή έλεημοσύνη και ή φιλανθρωπία, καθώς επίσης όταν στηρίζεται ή έλπίδα του ανθρώπου στα χρήματα, και αποβάλλεται ή πίστη στην Πρόνοια του Θεού, τότε αυτό δεν μπορεί να δικαιωθί από την εκκλησιαστική ήθική.

Γενικά, δεν πρέπει να αυξάνουμε τίς ανάγκες μας, δεν πρέπει να επιδιώκουμε να ζούμε πλουσιοπάροχα, ώστε να μήν εξαναγκασόμαστε να δανειζόμαστε χρήματα, γιατί έτσι χάνουμε την ελευθερία μας. Η όλιγαρκής ζωή είναι μία αξιοπρεπής ζωή. Άλλωστε, πτωχός δεν είναι εκείνος που δεν έχει χρήματα, αλλά κυρίως εκείνος που δημιουργεί την ανάγκη των πολλών αναγκών και εξαναγκάζεται να δανείζεται από Τράπεζες και από ανθρώπους, με αποτέλεσμα να χάνη την ελευθερία του. Έρχονται συχνά στην Ίερά Μητρόπολη άνθρωποι που έχασαν τίς περιουσίες τους, τά σπίτια τους από τέτοιους δανεισμούς.

Η άσκητική ζωή, που συνίσταται και στην αποφυγή της πολυτέλειας και της ευδαιμονίας, μπορεί να μάς ωφελήση και στό θέμα αυτό, για να διαφυλάττουμε την πνευματική μας ελευθερία και την ανεξαρτησία μας από καταστάσεις που μάς υποδουλώνουν κυριολεκτικά. Σέ μία καπιταλιστική κοινωνία που όλοι ζούν μέ τό όνειρο του χρήματος και τά τηλεοπτικά παιχνίδια, καθώς επίσης εκεί αποβλέπουν και τά ποικίλης φύσεως λαχεία, έχουμε καθήκον να ζούμε άσκητικά και να εργαζόμαστε τίμια και μέ αυτόν τόν τρόπο εφαρμόζουμε τόν ευαγγελικό λόγο. Και πάντοτε ό νοϋς μας πρέπει να είναι στραμμένος στην προπρωτική ζωή των Πρωτοπλάστων και την έσχατολογική ζωή, να αποβλέπουμε, κατά τόν λόγο του άγιου Γρηγορίου του Θεολόγου, όχι στην μετέπειτα διαίρεση, αλλά στην άρχική ίσονομία - ίσότητα.

Δάνεια, τόκοι και τοκογλυφία κατά τούς Τρεις Ίεράρχες

* * *

Ὁ Χριστός ἐνηθρώπησε μέσα στήν ἱστορία, γεννήθηκε ἐπί Καίσαρος Αὐγούστου, ἔζησε σέ συγκεκριμένη ἱστορική περίοδο στήν Παλαιστίνη, σταυρώθηκε «ἐπί Ποντίου Πιλάτου», πέθανε στόν Σταυρό, ἡ ψυχή Του μαζί μέ τήν θεο-τητά Του κατέβηκε στόν Ἄδη –τό κράτος τοῦ θανάτου– καί ἀναστήθηκε ἐκ νεκρῶν. Ἡ Ἐκκλησία ὡς Σῶμα Χριστοῦ ἄρχισε τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς καί ἐξαπλώθηκε σέ ὅλην τήν οἰκουμένη μέ τό κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων καί στήν συνέχεια μέ τήν διδασκαλία τῶν ἀγίων Πατέρων. Τά δόγματα - ὅροι καθορίσθηκαν ἀπό τίς Οἰκουμενικές Συνόδους. «Ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει καί διακηρύσσει τίς δογματικές ἀλήθειες ὡς γεγονότα τῆς ἱστορίας», γιατί ἔπρεπε νά ἀντικρούση συγκεκριμένες αἰρετικές διδασκαλίες καί νά ἐκφράση ὀρθοδόξως τήν ἀποκαλυπτική ἀλήθεια, ὥστε νά μήν ἀλλοιωθῆ ἀπό τίς ποικίλες αἰρετικές πλάνες.

Ἡ ὀρθόδοξη πίστη, ἡ βίωση τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας, ἡ μέθεξις τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ συνιστοῦν τήν «θεολογία γεγονότων». Εἶναι φανερό ὅτι «ἡ πατερική θεολογία εἶναι πάντα θεολογία γεγονότων, μᾶς φέρνει ἀντιμέτωπους μέ γεγονότα, τά γεγονότα τῆς ἱεραῆς ἱστορίας».

Στό παρόν βιβλίο διατυπώνονται κείμενα τά ὁποῖα ἀναφέρονται στό θέμα τῆς σχέσεως μεταξύ τῆς θεολογίας καί τῆς ἱεραῆς ἱστορίας, δηλαδή τῆς «θεολογίας τῶν γεγονότων».

Ὁπισθόφυλλο